A csehszlovák filmhéten láttuk

Az alábbiakban egy-egy jelenetet mutatunk be olvasóinknak azokból az új csehszlovák filmekből, amelyeket a december 9-én kezdődő ünnepi csehszlovák filmhéten vetítenek filmszínházaink.

A „Gyárvár" című film Svatopluk állami-díjas író híres regényéből készült. A Batacipőgyár egykori életéről szól, amikor a gyárvárban Bata, a főnök volt a mindenható úr. (Bata: Vitezslav Vejrazka.)

A „Nővérek" című színesfilmben egy falu érdekes, eseménydús élete elevenedik meg. (Frona: Hana Celkova, Jura: Otto Lackovic.)

„A szülőföld muzsikája" az állami népi együttes tagjainak színes, szerelemmel átszőtt, vidám hétköznapjait mutatja be. (Verona: Hedviga Melicherova.)

A „Zürzavar a cirkuszban" című színesfilm, amelyet az idei Karlovy Vary-i nemzetközi filmfesztiválon a vígjáték díjával tüntették ki, a Slavia-cirkusz káprázatos előadására vezet el bennünket. (Lipcky és Kopecky)

Természeti ritkaságok az új védett területeken

A Természetvédelmi Tanács legutóbb újabb területeket nyilvánított védetté. Ezek közé tartozik Fenyőfő és Bakonyszentlászló határában a 400 holdas, őshonos fenyves, amely különleges természeti értéke a dunántúli tájnak.

Megóvják a pusztulástól a fehérvárcsurgói Tatárhegy egy részét is. A hegy lejtőit az ősi pannóniai fehérhomok borítja. A 130 holdas terület növénytani és földrajzi szempontból is nagy érték.

Oltalma alá vette a tudomány a várpalotai homokbánya egy részét is, ahol ősrégi, a középső miocén-kor kagylói, csigái maradtak meg ép állapotban. Az ősi állatfajok e ritka gyűjteményét most körülkerítik. Védetté nyilvánították a Nagyvázsony közelében lévő Kiskútforrást, egy középkori kolostor maradványait és a festői Zádorvár romjánál, a Zádorkút elnevezésű forrást.

Tizenötezer palack pécsi bor karácsonyra

A pécsi szőlészeti kísérleti telep egyik pincéjében már palackozzák a karácsonyra megrendelt borokat. A telep dolgozói furmint-borokból 15.000 palackkal juttatnak el az ünnepek előtt a pécsi és budapesti csemegebolttokba.

Somlyó György:

FIATALEMBER A TENGERPARTON

Részlet a „Visztula sellője" című lengyel útinaplóból

Gyermekkoromban úgy néztem azokra az országokra, amelyeknek tengerük van, mint valami ritka, boldog kivételekre. S ebből az érzésből máig is maradt bennem valami. Tudatosan talán most először döbbentem rá, hogy a földkerekség népeinek óriás többsége tengerparti országokban lakik s a ritka kivétel éppen az a néhány ország, amelyet minden oldalról szárazföld határol. Gyorsan megpörgetem a földgömböt. Ha nem számítok olyan anakronisztikus apró „városállamokat", mint Luxemburg vagy Andorra, Európa 37 országa közül mindössze négy a teljesen szárazföldi: Magyarországon kívül Csehszlovákia, Ausztria, Svájc. De az egész földkerekségen aránylag még ennél is kevesebb, minden kontinensen szinte csak mutatóba egy-kettő. Ázsiában a Mongol Népköztársaság és Afganisztán, Afrikában Belga-Kongó és Rhodézia, Latin-Amerikában Bolivia és Paraguay. Elenyészően kis töredékét teszi a föld összes lakóinak. Csupa kis ország, a nagyobbakban pedig (mint Mongólia, az afrikaiak, Bolivia), igen alacsony a népsűrűség.

Ezért az út „az Értől az Óceánig", mely nálunk mindig „bús merészség" és „világ csudája" volt, a föld nagyobb részén magátólértetődő, mindennapos eseménynek számít.

A mi közlekedésünk a nagyvilággal mindeddig idegen s többnyire ellenséges kikötőkön át zajlott le. A népi demokráciák között most kialakuló, az országok közti minden eddigi viszonytól különböző, testvéri kapcsolat lassan ezt az idegenségünket is megszünteti. Mind szélesbedő kereskedelmi kapcsolataink az egész világgal immár, ha nem is saját, de baráti kikötőkön át bonyolódnak. Gdynia egy kicsit a mi kikötőnk is.

Első délutáni ábrándozásomból sopoti szállodaszobám földigérő nyitott ablakában — félénk kopogtatás riasztott fel. Húsz év körüli fiatalember nyitott be, akiről — még mielőtt megszólalt volna — a mozdulatokból, öltözködésből, s ki tudja, mi minden ellenőrizhetetlen apróságból összeszőtt jellegzetesség azonnal elárulta, hogy honfitársam. Valamelyik export-import vállalatunk megbízottja a gdyniai kikötőben lebonyolodó külföldi szállításaink munkájában. Megtudom tőle, hogy egész kis magyar kolónia él itt, a Gheorghiu-Dej Hajógyár szerelői, akik a Lengyelországnak szállított úszódaruk összeszerelését irányítják, és különféle kereskedelmi megbízottak.

Ő maga húszesztendős, fiatal házas, budapesti lakos. Két hónap óta tartózkodik itt. Előreláthatóan egy évet fog itt tölteni.

Akaratlanul is kicsúszik a számon az irigység sárga sóhaja. Egy egész esztendő a tengerparton! Észak-Európa egyik legszebb, leggazdagabb forgalmú kikötőjében!

De meglepetésemre hasonló sóhajtás a válasz. Ő irigyel engem, hogy már két hét mulva indulhatok haza. S tele van panasszal. Hogy már két hónapja itt „penészedik", hogy „megöli az unalom". — Hát a többiek? — kérdem reménykedve. — Azokat is — feleli.

Csak úgy dőlt belőle az áporodott érdektelenség, a rosszkedv és panasz. És mindez keletlen tésztaként összegyurva valami roppant türelmetlenséggel és bizalmatlansággal a vendéglátó lengyel nép iránt, ami veszélyesen hasonlított a Horthy-féle magyar „kultúrfölényhez".

Ezt a fiatalembert hallgatva, az ember azt hihette volna, hogy a Balti-tenger kis pocsolya a Velencei-tóhoz képest, és mondjuk a mohácsi kikötő forgalma sokszorosan meghaladja a gdyniaiét. Ami pedig a magyar külkereskedelem képességeit illeti, azokat természetesen hasonlítani sem lehet az itteniekhez. Bár ez utóbbinak az én tudomásom szerint, sokévszázados hagyománya van. Behatóbban ugyan nem ismerem se az itteni, se a hazai külkereskedelmi vállalatok munkáját, de barátunkat egyre fokozódó ellenszenvvel nézem. Ha ez a felfokozott nemzeti büszkeség az ő lényének értékeire épül — akkor enyhén szólva is indokolatlannak tűnik. Alig egy napja tartózkodtam csak itt, de már tele voltam a látottak élményével. Érdeklődtem tőle, látta-e már ezt, meg azt, a környék ezer szépségét és történelmi nevezetességét. Hírüket se hallotta. Hát persze, hogy unatkozik. Nincs megelégedve a vendéglátással: nem elég szép a szoba, amit rendelkezésére bocsátottak — Európa egyik luxushoteljében. De a csodálatos középkori gdanski városháza megtekintésére sem volt még ideje. S a gdanski óváros újjáépítése? — Hiszen még sehol se tartanak — mondja — még minden csupa rom. — Az olivai park, a székesegyház páratlan barokk orgonájával? — De hisz az tíz kilométer innen, majd egy órát kell bumlizni a villamoson. — A helli félsziget? — Kétórás hajóút, nem, nem, még nem kockáztatta meg. Nem szeret hajóra ülni. — Tanácstalanul nézek rá.

Rövid látogatása után elszomorodva fürdik tovább tekintetem a tenger mindent átölelő kékségében. Távol lenni otthonról, tudom, mindenki tudja, aki valaha hosszabb időt távol volt, nem könnyű dolog. Szeretteink, barátaink, az otthoni levegő sajgó hívása egyrészről, másrészről az utazás izgalma, ezer érdekessége — ellentmondásos érzések között tartja az embert. — De ez a fiatalember minden ellentmondásosság nélkül, egyszerűen csak — unatkozik. Életében először tölthet néhány hónapot a nemzetközi kereskedelem egyik fontos tengeri kikötőjében — mikor választott életpályája a külkereskedelem — és unatkozik! A kontinensek közötti forgalom roppant költészete és izgalmas tanulsága — neki merő unalom.

Kínzó érzés ez. És nem csupán neki, aki itt kénytelen „tespedni". Mindenkinek, aki ifjúságunk ügyét a szívén viseli. Mert nem elszigetelt esetről van szó. Szomorúan jellemző ifjúságunk egy részére a becsvágynak, a tanulásvágynak, igazi szellemi érdeklődésnek ez a hiánya, mely a hazának és a külföldnek egyaránt cinikus lebecsülésével párosul. Vannak ennek fejlődésünk ellentmondásainak hurkába bogozódott okai is. A magyar ifjúság előtt megnyíló hatalmas lehetőségek — ifjúságunk *egésze* számára még korántsem mindennapi valóságok. Bőven találkozhatunk még olyanokkal, akik ilyen vagy olyan okok folytán nem tanulhatnak tovább kedvük és képességük szerint, nem választhatnak olyan pályát, amilyent szeretnének és így tovább. Ezek a nem is nehezen felkutatható objektív okai sok-sok fiatalember elkedvetlenedésének, amely rossz esetben egészen a cinizmusig és züllésig viheti őket. De objektív okok — éppen ezért nem oly nyugtalanítóak, fejlődésünk ki fogja küszöbölni őket. Másról van szó ennek a fiatalembernek az esetében. Neki — évtársai túlnyomó többségével szemben — módja van világot látni, egy esztendőt állami kiküldetésben, felelősségteljes munkával megbízva külföldön tölteni, egy izgalmas, szép kikötővárosban, amely egyszerre elégítheti ki a saját pályáján való továbbjutás, fejlődés, tanulás becsvágyát, és az ifjúság kalandvágyát. És mindeközben — unatkozik. Másnap este láttam a szálloda éttermében nagyban szvingelni. Talán ezért unatkozik, mert Sopotban csak szombat-vasárnaponként van tánc? S akkor mit lehet csinálni hétköznapokon?

Azt hiszem, kéréssel fogok fordulni a megszámlálhatatlan IMPEX közül ahhoz, amely ennek a fiatalembernek a gazdája: küldjenek ki engem a helyére. Vagy ha nem engem, hát legalább valakit a saját személyzetükből, akinek kicsit nagyobb a becsvágya szakmai tudás szerzésére és a maga és mások megbecsülésére. Mi pedig, írók és mindenfajta propagandisták, az eddiginél sokkal jobban próbáljuk felkelteni fiataljainkban az érzéket és igényt a világ két nagy értékére: a költészetre és az ismeretekre. Hogy jobban szolgálják a maguk hazáját és jobban megbecsüljék a többi népeket.

Az Országos Béketanács kulturális bizottságának ülése

Az Országos Béketanács kulturális bizottsága ülést tartott. Lukács György Kossuth-díjas akadémikus, a kulturális bizottság elnökének megnyitója után Háy Gyula Kossuth-díjas író, a kulturális bizottság titkára számolt be a bizottság elmult évi tevékenységéről a Dvorzsák, Csehov, Arisztofánesz, Fielding évfordulók megünnepléséről.

A kulturális bizottság ezután a Béke-Világtanács által az 1955. évre javasolt kulturális évfordulók megünneplésének előkészületeiről tárgyalt.

A magyar békemozgalom a jövő évben a Béke-Világtanács által javasolt évfordulókon kívül bekapcsolódik négy magyarvonatkozású kulturális évforduló megünneplésébe is. Így résztvesz a békemozgalom Bartók Béla, Csokonai Vitéz Mihály, Vörösmarty Mihály és József Attila évfordulóinak megünneplésében.

Könyvelő

Balzac: „Elveszett illúziók"

(Szépirodalmi Könyvkiadó. A Világirodalom Klasszikusai sorozat)

Szinte babonás borzongás keríti hatalmába az olvasót, míg ezt a könyvet élvezi. Nem mintha rémségekkel és misztikus csodákkal lenne túlzsúfolva — itt minden a valóság erejével hat. Amulatunk onnan ered, hogy megérezzük: a művészi alkotóerőnek és teljesítőképességnek végső határáig vezetett minket Balzac.

Páratlanul hatalmas vállalkozásában, az „Emberi Komédiá"-ban nem kisebb célt tűzött maga elé, minthogy a francia forradalom és a napoleoni háborúk után gyors iramban kapitalizálódó Franciaországot a maga teljes szélességében, mélységében, a maga teljes mocskában ábrázolja. A haldoklásnak induló, de a társadalmi pozíciójához görcsös-bájosan ragaszkodó arisztokrácia, a nagyburzsoákból lett kapzsi és snob új-arisztokrácia, a burzsoázia a maga pénzéhes nagy, közép, kis-bankáraival, vállalkozóival, uzsorásaival, az uralkodó osztályok szellemi kiszolgálói a nyomorgó, a gazdagodásra éhes parasztok, az egész vidéki és fővárosi társadalom típusok százain és ezrein át megkapja a maga helyét Balzac életművében. Ennek a lenyügöző világnak egyik legjelentősebb metszete az „Elveszett illúziók".

Ez a könyv, „tragikomikus hősköltemény a szellem kapitalizálódásáról" (Lukács György). A művészetnek, az irodalomnak, az újságírásnak áruvá aljasodását Lucien Chardon (de Rubompre) sorsán keresztül éljük át. E nagy ambiciójú, ragyogó tehetségű és szépségű, de gyönge jellemű vidéki költő Párizsba kerülve martalékává válik a különböző könyvkiadóknak és könyvkereskedőknek, föléjük akar kerülni, de ehhez becstelenségben is túl kell szárnyalnia őket. Minden meggyőződését elveszti a művészetbe vetett hitével együtt, barátait megtagadja — végül sikereibe beleszédül, az arisztokráciához akar emelkedni — buknia kell. Bukásával a végveszélybe sodorja vidéken élő anyját, húgát és sógorát, David Sochard-ot, akinek sorsán keresztül Balzac a becsületes feltaláló reménytelenül küzdelmes sorsát mutatja be. Dávid új, olcsóbb papírelőállítási módszert talál ki, de a hasznot és dicsőséget különböző vidéki tőkések, ügyvédek szívják el előle, míg neki még az adósok börtönét is meg kell látnia. Egyik kizsákmányolója képviselő, főrend, a miniszteri cím várományosa — neki visszavonultan kell élnie, mert a pénzért, rangért, hatalomért folyó környöklő küzdelemben a becsületes tudománynak nincs helye.

Párizsban és vidéken, tudományban és művészetben, mindenütt a tőkésedés ellenállhatatlan sodra, hatalmas, bár gyakran aljas szenvedélyek, újra meg újra egymásba akaszkodó sorsok, életek tömege — és mégis mindenütt a legteljesebb összhang, zavarmentes logika — ez jellemző Balzac művére. Tülekedés (bár finom formában) a főúri osztályok sorában, tülekedés a félvilágban. De míg fönt az érzelmek és vonzalmak is mind kiszámítottak, lent a prostituált-sorsra ítélt színésznőknek, azok szolgálóinak kivételesen becsületes művészeknek, tudósoknak világában él az igazi szenvedélyes szerelem, szeretet, hűség. Az egész roppant balzaci építményt összekapcsolja a kor egységes, mindent átfogó szelleme. Balzacnál finomabban és pontosabban senki nem mutatta be azokat a lényegi és árnyalati különbségeket és ellentéteket, amelyek a társadalom rétegei, osztályai között feszülnek.

Az „Elveszett illuziók"-ról kevés azt mondani hogy lenyügöző olvasmány. Olvasóira mármár nem is a könyv: az élet közvetlen élményével hat. Ennél többet művészi alkotásról nem lehet elmondani.

Eörsi István

Könyvekről — sorokban

SÓS MAGDA: ERŐS SZÁLAK

A baráti népek közötti együttműködés nagyszerű példája a magyar aluminiumipar. Cseh villanyáram áramlik a magyar aluminiumkohókba, s a magyar földön bányászott bauxitból cseh gyártmányú feltáró kazánokban lesz a timföld. Simó Gábor, az aluminiumkohó munkásigazgatója ezért az együttműködésért dolgozik és harcol. Mert sok értetlenséget, a népek barátságának sok ellenségét kellett legyőzni addig, amíg megvalósult az erre vonatkozó magyar-csehszlovák szerződés. Ennek a szerződésnek az aláírásával indul a regény, s izgalmas, bonyodalmakban, humoros és tragikus epizódokon keresztül jut el a befejezésig. A magyar és csehszlovák munkások erőfeszítése nem volt hiábavaló.

ELKÉSZÜLT AZ „OPERÁK KÖNYVE" ÚJ KIADÁSA

Az Egyetemi Nyomda dolgozói a karácsonyi könyvvásárlók számára 26.000 példányt nyomtak ki belőle az elmult hetekben. Mind a 26.000 példány erős félvászon kötésben kerül forgalomba.

„KÉT HÉT FRANCIAORSZÁGBAN"

címmel adta közre az Ifjúsági Könyvkiadó Lőrincz Tamás útiélményeit Franciaországról. A szerző a Francia Nemzeti Diákszövetség kongresszusán vett részt küldöttként és utazás és beszélgetés közben szerzett élményeiről, a francia ifjúság életéről ad színes, hiteles beszámolót.